

Welkom in Nederland!

Tekst: Het opduiken van nieuwe vlindersoorten in ons land wordt vaak als positief ervaren: "Het gaat zeker goed met de vlinders?" Klimaatverandering is vaak de oorzaak. Maar ook invasies lijken nieuwe soorten te brengen. Leuk voor de liefhebbers!

Albert Vliegenthart
De Vlinderstichting

Het boswitje is na een lange afwezigheid inmiddels alweer bijna 25 jaar terug in Nederland. Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw heeft het Zuid-Limburg gekoloniseerd. Hoewel het niet overal voorkomt en zich nog altijd beperkt tot onze zuidelijkste provincie, was het boswitje misschien wel de eerste nieuwkomer als gevolg van de klimaatverandering. In dezelfde periode als het boswitje begon ook het geraniumblauwtje aan een opmars. Door het huidige klimaat is deze gestopt bij centraal Frankrijk. Desondanks worden sinds die tijd vaker geraniumblauwtjes in Nederland gezien. Vaak afkomstig van uit Zuid-Europa geïmporteerde pelargoniums, waar eitjes of rupsen op aanwezig zijn. De soort kan hier niet overwinteren en zal daarom geen levensvatbare populatie kunnen opbouwen.

Blijde verwachting

Tijdens de Landelijke Dag van 2010 kondigde ik aan dat we nieuwkomers mochten gaan verwachten. Al een jaar later verscheen het eerste staartblauwtje in Limburg. Het bleek om een kleine influx te gaan. Deze vlinder was wel vaker in Nederland gemeld, maar hierbij ging het vrijwel altijd om enkele zwervers. In 2011 werden meerdere staartblauwtjes gezien en heeft de soort zich ook voortgeplant. In de jaren daarna werd het staartblauwtje minder gezien. In 2015 werd het op enkele nieuwe plekken in Midden-Limburg gevonden en bij Renkum, waar het ook in 2012 al opdook. Misschien is toch wel sprake van een vestiging en een langzame uitbreiding?

Een andere aangekondigde soort, de braamparelmoervlinder, wil zich nog niet echt vestigen. In 2012 werd bij het Albertkanaal in België, vlakbij de grens met Nederland, een rups gevonden. In 2013 was het eenmaal raak bij Echt en in 2014 werd een exemplaar op de Sint-Pietersberg gezien. In België lijkt deze klimaatvolger zich wat uit te breiden. De gewenste leefomgeving - zonnige ruigtes met onder andere braam - is hier volop aanwezig, maar blijkbaar zijn de condities voor de overwintering nog niet gunstig genoeg. Het kaasjeskruidkoppje heeft zich inmiddels al wel gevestigd en is zich gestaag in aantal aan het uitbreiden.

Boswitje.

Albert Vliegenthart

Staatblauwtje.

Albert Vliegenthart

Kaasjeskruidkoppje.

Albert Vliegenthart

Jaarlijks worden rondom Maastricht meerdere generaties van deze vlinder gezien. De vraag is nu hoe snel hij naar het noorden oprukt.

Invasie uit Rusland

In 2014 hadden we een écht nieuwe soort voor Nederland: de oostelijke vos. Hoewel er veel vlinders zijn gezien en een groot deel hiervan ook heeft overwinterd, lijkt het erop dat hij zich hier niet heeft voortgeplant. Door een expansie vanuit Rusland naar Noord-Europa is de sprong naar ons land niet meer zo groot. Deze uitbreiding is ook een gevolg van klimaatverandering. Op het moment dat de populatiedruk groter wordt, gaan de vlinders zwerven en komen zo bij ons terecht. We krijgen in de toekomst vast vaker met een invasie van deze soort te maken. Dit zien we ook gebeuren bij bijvoorbeeld de rouwmantel, die dezelfde trend volgt.

Sommige mensen refereren aan het tijgerblauwtje als we spreken over nieuwkomers. Hoewel al een eeuw lang zwervers worden gezien, lijkt het erop dat de laatste jaren relatief meer exemplaren zijn waargenomen. In 2015 was er voor het eerst een grotere invasie van het tijgerblauwtje. Het aantal waargenomen vlinders lag rond de 25; nooit eerder werden zoveel meldingen gedaan. Ook het tijgerblauwtje is een echte opportunist die zich door het klimaat laat sturen.

In 2015 mochten we nog een nieuwe dagvlinder verwelkomen: het scheefbloemwitje. Eerlijkheidshalve hadden we deze soort zien aankomen door de snelle kolonisatie vanaf 2008 vanuit de Alpen naar het noorden, waar hij sindsdien plaatselijk talrijk kon voorkomen. Omdat deze vlinder vijf generaties per jaar heeft, kan het hard gaan. Maar zó snel, dat hadden wij ook niet durven denken. De eerste bevestigde waarneming kwam van Pieter Vanthiegem, die een exemplaar fotografeerde op de Sint-Pietersberg, dé plek voor nieuwe soorten. Na dit nieuws werden vele foto's met terugwerkende kracht gecontroleerd en zo bleek Marlie Huskens al in de zomer een scheefbloemwitje in haar tuin te hebben gehad. De vlinder legt haar eitjes op scheefbloem, een populaire plant uit het tuincentrum. Dat wordt komend jaar goed opletten en de kenmerken bestuderen, want hij lijkt nogal op het klein koolwitje.

Nog meer

Als we de klimaatatlas voor dagvlinders mogen geloven zullen in 2050 nog veel meer soorten in Nederland terecht komen. Of ze allemaal hier kunnen overleven, is te betwijfelen omdat hun waardplanten en ecotypen zich minder snel aanpassen of hier niet voorkomen. Maar om toch een aantal soorten te noemen die we op korte termijn vaker vast in Nederland zullen gaan tegenkomen: bretons spikkeldikkopje, braamparelmoervlinder, bosrandparelmoervlinder en nog meer scheefbloemwitjes.

Braamparelmoervlinder.

Tijgerblauwtje.

Bretons spikkeldikkopje.